บทความฟื้นวิชา **Review Article**

แนวทางการพัฒนาแผนความปลอดภัยโรคโควิด 19 สำหรับสถานประกอบกิจการ

Guideline for effective development of COVID-19 safety plan in business establishments

วัลภา ศรีสุภาพ[1]
อดิศักดิ์ ภูมิรัตน์[2]
สุพัฒน์ เล็กพันธ์[1]
ประภา นันทวรศิลป์[3]
พัณณมาศ มณีกาญจน์[4]
[1]*สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 ชลบุรี*
[2]*คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*
[3]*คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*
[4]*คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล*

Wallapa Srisupap[1]
Adisak Bhumiratana[2]
Suphat Lekphan[1]
Prapa Nunthawarasilp[3]
Pannamas Maneekan[4]
[1]*Office of Disease Prevention and Control, Region 6 Chonburi*
[2]*Faculty of Public Health, Thammasat University*
[3]*Faculty of Public Health, Burapha University*
[4]*Faculty of Tropical Medicine, Mahidol University*

DOI: 10.14456/dcj.2022.40
Received: December 20, 2021 | **Revised:** May 31, 2022 | **Accepted:** June 1, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สถานประกอบกิจการในประเทศไทยจัดทำแผนความปลอดภัยโรคโควิด 19 ให้เกิดผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิผล นอกเหนือไปจากการจัดทำแผนตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉินและแผนดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง แผนความปลอดภัยโรคโควิด 19 ระบุสิ่งที่ต้องกำหนดรายละเอียดด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยโรคโควิด 19 เกี่ยวกับผู้รับผิดชอบแผน ผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรม แนวปฏิบัติของไซต์งานหรือสำนักงานสำหรับวิธีการดำเนินมาตรการความปลอดภัยตามกฎหมายที่ออกโดยกระทรวงแรงงาน หรือการดำเนินมาตรการตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อที่ทางราชการกำหนดหรือผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะ

ติดต่อผู้นิพนธ์ : วัลภา ศรีสุภาพ **อีเมล** : wullapatuk@gmail.com

Abstract

The objective of this article is to promote the guideline for effective development of COVID-19 safety plan in business establishments in Thailand. This guideline can be used for establishing COVID-19 safety plan (COVID-19 SP) besides emergency response plan and business continuity plan. COVID-19 SP describes the requirements of COVID-19 safety management aspects including role of contractor and subcontractors, jobsite or office practices on safety measures in complied with the Ministry of Labor's law,

practices pursuant to communicable disease laws, or the representatives specifically assigned in any particular area.

Correspondence: Wallapa Srisupap **E-mail:** wullapatuk@gmail.com

คำสำคัญ
สถานประกอบกิจการ, แผนความปลอดภัยโรคโควิด 19, สิ่งที่ต้องกำหนดรายละเอียดด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยโรคโควิด 19

Keywords
Business establishments, COVID-19 safety plan, Requirements of COVID-19 safety management

บทนำ

สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ในประเทศไทยในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนและการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบกิจการทั้งภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ จากรายงานของสำนักสถิติแห่งชาติ ในช่วงเดือนกันยายน 2563 พบว่าสถานประกอบการร้อยละ 56.5 ไม่มีแผนจัดการโรคโควิด 19 และมากกว่าร้อยละ 85 ของสถานประกอบการได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม[1] ส่งผลให้การขยายตัวของเศรษฐกิจไทยผันผวนเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจ้างงานในภาพรวม ภายหลังจากที่รัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักรตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 เป็นต้นมา[2-3] และได้ขยายระยะเวลาการบังคับใช้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวออกไปเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เพื่อควบคุมสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ให้ยุติโดยเร็ว ทั่วทุกพื้นที่เสี่ยงในประเทศไทย รัฐบาลได้ออกข้อกำหนดตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ข้อกำหนดเกี่ยวกับมาตรการสำคัญ ได้แก่ มาตรการควบคุมแบบบูรณาการ โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับพื้นที่ ได้แก่ (1) พื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด (2) พื้นที่ควบคุมสูงสุด (3) พื้นที่ควบคุม (4) พื้นที่เฝ้าระวังสูง และ (5) พื้นที่เฝ้าระวัง และกำหนดเขตพื้นที่จังหวัดจำแนกตามเขตพื้นที่สถานการณ์ และมาตรการตรวจสอบเข้มงวดกับสถานที่หรือกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคแบบกลุ่มก้อน เช่น โรงงาน สถานที่พักของแรงงานต่างด้าว หรือสถานที่อื่น ๆ มาตรการเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินกิจการของสถานประกอบกิจการต่าง ๆ ภายใต้เงื่อนไขเงื่อนเวลา การจัดระบบ ระเบียบ และมาตรการป้องกันโรคที่ทางราชการกำหนด รวมทั้งมาตรการตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อที่ผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะ

แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดประเทศไทย พ.ศ. 2564 และการดำเนินมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการนั้น เห็นได้จากการดำเนินมาตรการควบคุมแบบบูรณาการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับกรมควบคุมโรค กรมอนามัย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยร่วมดำเนินการโครงการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (Amazing Thailand Safety and Health Administration หรือ SHA) เพื่อรองรับการเข้ามาของนักท่องเที่ยวจากการเปิดประเทศ สำหรับพื้นที่นำร่องการท่องเที่ยวหรือพื้นที่สีฟ้า[4] สถานประกอบกิจการที่จะเข้าร่วมโครงการ SHA ต้องดำเนินการบริหารจัดการมาตรการเรื่องการปลอดโรคโควิด 19 (COVID-19 free) ซึ่งประกอบด้วยมาตรการความปลอดภัยด้านสาธารณสุขผนวกกับมาตรฐานการให้บริการที่มีคุณภาพของสถานประกอบกิจการ ข้อมูลภาพ

รวมล่าสุด (ณ วันที่ 29 ตุลาคม 2564) ของสถานประกอบกิจการทั่วประเทศที่ผ่านมาตรฐาน SHA (ได้แก่ การตรวจวัดอุณหภูมิร่างกาย การบันทึกประวัติผู้ให้บริการและผู้รับบริการหรือนักท่องเที่ยว การสวมใส่หน้ากากอนามัยและถุงมือตลอดเวลา การจัดให้มีสถานที่ล้างมือและจุดบริการแอลกอฮอล์ การมีระบบจัดการขยะ และของเสียที่ถูกสุขอนามัย การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลอย่างน้อย 1 เมตร การกำหนดแนวเส้นการใช้บริการอย่างชัดเจน และเพิ่มความถี่ในการทำความสะอาด) มีจำนวน 18,722 ราย และ SHA Plus+ (มาตรฐาน SHA เดิมและที่เพิ่มเติม ได้แก่ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของทั้งองค์กร พนักงานต้องได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อไวรัสโควิด 19 และร้อยละ 100 ของพนักงานหน้าด่าน (frontline) ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้รับบริการได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อไวรัสโควิด 19) มีจำนวน 4,396 ราย อย่างไรก็ตาม การดำเนินมาตรการความปลอดภัยในสถานประกอบกิจการไม่ได้จำกัดอยู่เพียงสถานประกอบกิจการทั้ง 10 ประเภทกิจกรรมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ (1) โรงแรม/ที่พัก และสถานที่จัดประชุม (2) ภัตตาคาร/ร้านอาหาร (3) นันทนาการและสถานที่ท่องเที่ยว (4) ยานพาหนะ (5) บริษัทนำเที่ยว (6) สุขภาพและความงาม (7) ห้างสรรพสินค้าและศูนย์การค้า (8) กีฬาเพื่อการท่องเที่ยว (9) โรงละคร โรงมหรสพและการจัดกิจกรรม และ (10) ร้านค้าของที่ระลึกและร้านค้าอื่น ๆ เป็นต้น การดำเนินมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ดังกล่าวส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นและมั่นใจให้กับผู้ใช้สินค้าและบริการนั้น ๆ แต่การดำเนินมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 เพื่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างมีประสิทธิผลในการยับยั้งการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 นั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงการดำเนินมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการทุกประเภทกิจการในประเทศไทย

แนวคิดการบริหารจัดการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการ (COVID-19 safety management)

กฎกระทรวงแรงงาน เรื่อง กำหนดมาตรฐานในการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2549 ให้นิยาม “สถานประกอบกิจการ” หมายความว่า ที่ทำงานของนายจ้างแต่ละแห่งประกอบกิจการแยกออกไปตามลำพังเป็นหน่วย ๆ และมีลูกจ้างทำงานอยู่[5] พระราชบัญญัติความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ให้นิยาม“สถานประกอบกิจการ” หมายความว่า หน่วยงานแต่ละแห่งของนายจ้างที่มีลูกจ้างทำงานอยู่ในหน่วยงาน[6] และกำหนดให้นายจ้าง ผู้บริหาร หัวหน้างาน เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานและลูกจ้างของประเภทกิจการหรือสถานประกอบกิจการต่าง ๆ ตามกฎหมายที่ออกโดยกระทรวงแรงงาน ดำเนินการร่วมกันในการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานประกอบกิจการ ดังต่อไปนี้

(1) นายจ้างจัดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน บุคลากร หน่วยงาน หรือคณะบุคคลเพื่อดำเนินการด้านความปลอดภัยในสถานประกอบกิจการตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) นายจ้างแจ้งให้ลูกจ้างทราบถึงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการทำงานในสภาพการทำงานหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานที่อาจทำให้ลูกจ้างได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพอนามัย และแจกคู่มือปฏิบัติงานให้ลูกจ้างทุกคนก่อนที่ลูกจ้างจะเข้าทำงาน เปลี่ยนงาน หรือเปลี่ยนสถานที่ทำงาน โดยที่ลูกจ้างมีหน้าที่ดูแลสภาพแวดล้อมในการทำงานตามมาตรฐานที่กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ และสุขภาพอนามัย โดยคำนึงถึงสภาพของงานและพื้นที่ที่รับผิดชอบ

(3) นายจ้างจัดให้มีการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อให้การบริหารจัดการและดำเนินการด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานได้อย่างปลอดภัยให้แก่ลูกจ้างระดับบริหาร หัวหน้างาน และลูกจ้างในทุกระดับ หรือจัดให้ลูกจ้างเข้ารับการฝึกอบรมกับสถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน หรือหน่วยงานที่

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานกำหนดหรือยอมรับ

(4) นายจ้างทุกรายที่มีสถานประกอบกิจการหลายแห่งมีหน้าที่ร่วมกันดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ลูกจ้างซึ่งทำงานในสถานประกอบกิจการของนายจ้างหรือสถานประกอบกิจการอื่นที่ไม่ใช่ของนายจ้าง ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานซึ่งใช้ในสถานประกอบกิจการนั้นด้วย

(5) ลูกจ้างทราบถึงข้อบกพร่องซึ่งอาจทำให้ลูกจ้างได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพอนามัย และไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเองให้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน หัวหน้างาน หรือผู้บริหาร และให้เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน หัวหน้างาน หรือผู้บริหาร แจ้งเป็นหนังสือต่อนายจ้างโดยไม่ชักช้า

เชื้อไวรัสโควิด 19 จัดเป็นสิ่งคุกคามทางสุขภาพ (health hazard) ซึ่งสามารถก่อให้เกิดอันตรายแก่ลูกจ้างที่อาจจะเกิดขึ้นจากการทำงานในสภาพการทำงานหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานในสถานประกอบกิจการ เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน (จป.) (ซึ่งเป็นลูกจ้างที่นายจ้างแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับหัวหน้างาน ระดับบริหาร ระดับเทคนิค ระดับเทคนิคขั้นสูง และระดับวิชาชีพ ตามประกาศกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง พ.ศ. 2540[7]) ควรต้องร่วมดำเนินการบริหารจัดการความปลอดภัยโรคโควิด 19 โดยดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ประเมินความเสี่ยงของการติดเชื้อไวรัสโควิด 19 (COVID-19 hazard assessment) ที่สามารถก่อให้เกิดอันตรายต่อลูกจ้างในสภาพการทำงานภายในหรือภายนอกสถานประกอบกิจการ รวมถึงการดำเนินมาตรการป้องกันโรคโควิด 19 หรือมาตรการควบคุมการระบาดของโรคโควิด 19 ในลักษณะกลุ่มก้อน และการดำเนินการต่าง ๆ เมื่อเกิดการติดเชื้อหรือการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการ จป. ทุกระดับในสถานประกอบกิจการควรพิจารณาถึงปัจจัยที่สัมพันธ์ กับการติดเชื้อหรือการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ได้แก่ (1) พฤติกรรมความปลอดภัยโรคโควิด 19 (desired behavior) หมายถึง การปฏิบัติหรือการทำงานที่ลูกจ้างในสถานประกอบกิจการนั้นมีทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติตนตามมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ที่สถานประกอบกิจการกำหนดเพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อและการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ในสภาพแวดล้อมของการทำงาน (2) การปฏิบัติหรือการทำงานที่ไม่ปลอดภัยจากเชื้อไวรัสโควิด 19 (unsafe act) หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ที่ลูกจ้างในสถานประกอบกิจการมีความเสี่ยงในการสัมผัสกับการติดเชื้อหรือการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 โดยที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ที่สถานประกอบกิจการกำหนด และ (3) สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ไม่ปลอดภัยจากโรคโควิด 19 (unsafe condition) หมายถึง สภาวะทางกายภาพของการปฏิบัติหรือการทำงานที่ลูกจ้างในสถานประกอบกิจการมีความเสี่ยงในการสัมผัสกับการติดเชื้อหรือการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 โดยที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ที่สถานประกอบกิจการกำหนด

แนวคิดการประยุกต์มาตรการป้องกันโควิด 19 สำหรับลูกจ้างในสถานประกอบกิจการ

กระทรวงสาธารณสุขได้เสนอแนวคิด “วิธีการป้องกันการติดเชื้อขั้นสูงสุดแบบครอบจักรวาล (universal prevention for COVID-19 หรือ UP)”[8] เมื่อพิจารณาเฉพาะมาตรการป้องกันโรคโควิด 19 ของ UP มาตรการป้องกันตนเองที่เป็นฐานชีวิตใหม่หรือความปกติใหม่ (new normal) ที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ง่ายและร่วมรับผิดชอบต่อสังคม (self-imposed prevention measures) ได้แก่ การเว้นระยะห่างทางสังคม (social distance)[9] การสวมหน้ากากอนามัย (mask wearing)[10-11] และการล้างมือ (hand washing)[12] โดยทั่วไปแล้ว ทุกคนควรมีทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติตนต่อมาตรการป้องกันตนเองทั้ง 3 มาตรการ ได้โดยง่ายในทุกอาคาร สถานที่หรือทางสาธารณะในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สาธารณะ

(public space) พื้นที่กึ่งสาธารณะ (in-between space) หรือพื้นที่ส่วนตัว (private space)[13] ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรค สหรัฐอเมริกา[9-12] และ Alexandra Teslya และคณะ[14] แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการดำเนินมาตรการป้องกันตนเองทั้ง 3 มาตรการดังกล่าวมีประสิทธิผลสูงสุดทั้งในการป้องกันการติดเชื้อและการยับยั้งการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ซึ่งเป็นวิธีที่ง่ายและดีที่สุดที่สามารถป้องกันตนเอง และยังถูกนำไปใช้ในการรณรงค์ความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในองค์กรหรือสถานประกอบกิจการต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งนี้ สถานประกอบกิจการต่าง ๆ ในประเทศไทยสามารถอาศัยโครงสร้างการบริหารจัดการความปลอดภัยซึ่งมีหน่วยงานความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานของสถานประกอบกิจการ และคณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานของสถานประกอบกิจการ (คปอ.) ตามกฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานในการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2549[5] และพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554[6]

แนวทางการจัดทำแผนความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการ

แผนความปลอดภัยในสถานประกอบกิจการ (safety plan หรือ SP) หมายถึง เอกสารที่ถูกจัดทำขึ้นเพื่อระบุรายละเอียดเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบแผน ผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรม กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ มาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการและดำเนินการด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานได้อย่างปลอดภัย อาทิ คปอ.ซึ่งมีหน้าที่บริหารจัดการแผน SP ดังกล่าวจัดทำแนวปฏิบัติของไซต์งาน (jobsite) หรือสำนักงาน จัดหาและจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อช่วยให้ลูกจ้างสามารถป้องกันหรือลดความเสี่ยงจากการสัมผัสกับสิ่งอันตราย การจัดทำแผน SP จำเป็นต้องระบุสิ่งที่ต้องการกำหนดรายละเอียด (requirement) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่อาศัยข้อแนะนำหรือแนวปฏิบัติต่าง ๆ และการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับการดำเนินมาตรการความปลอดภัย

ในที่นี้ แผนความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในสถานประกอบการ (COVID-19 SP) หมายถึง เอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อระบุรายละเอียดของโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานประกอบการจำเป็นต้องดำเนินการบริหารจัดการความปลอดภัยตามมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ที่ทางราชการกำหนด ได้แก่ วิธีการป้องกันการติดเชื้อขั้นสูงสุดแบบครอบจักรวาล (UP) มาตรการดูแลด้านสุขภาพอนามัย (DMHTTA) ซึ่งเป็นวิธีมาตรฐานในการป้องกันการแพร่กระจายของโรคโควิด 19 มาตรฐาน SHA หรือ SHA Plus+ แนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19[15] มาตรการป้องกันการระบาดในโรงงานอุตสาหกรรม[16] เป็นต้น สิ่งที่ต้องกำหนดรายละเอียดด้านการบริหารจัดการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ของแผน COVID-19 SP หมายถึง การรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งแสดงถึงสิ่งที่ต้องดำเนินการที่ชัดเจนระหว่าง คปอ. กับผู้รับผิดชอบแผน SP ผู้รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรม และลูกจ้าง เสมือนเป็นข้อตกลงร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ต้องดำเนินการยับยั้งการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ซึ่งไม่ใช่ทิศทางของธุรกิจที่จะต้องปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ ทั้งนี้ เพื่อให้งานและกิจการที่ดำเนินการอยู่นั้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ที่ต้องการในการดำเนินกิจการให้ผ่านสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ไปได้ด้วยดี สิ่งที่ต้องกำหนดรายละเอียดด้านความปลอดภัยโรคโควิด 19 ของแผน COVID-19 SP มีดังนี้

1. บทบาทและหน้าที่ของผู้รับผิดชอบแผนความปลอดภัยโรคโควิด 19 (contractor)

ผู้รับผิดชอบแผนความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการ (contractor) หมายถึง บุคคลที่มีคุณสมบัติหรือคุณวุฒิเทียบเท่าตามกฎหมายความปลอดภัยที่ประกาศใช้โดยกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ประเภทที่หนึ่ง เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน (จป. เทคนิค หรือ จป. ระดับพื้นฐาน) ในสถานประกอบกิจการที่มีจำนวนพนักงานไม่เกิน

50 คน ตามประกาศกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เรื่อง ความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง ลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2540 ทั้งนี้ จป. พื้นฐานซึ่งเป็นผู้แทนลูกจ้างที่ได้รับการคัดเลือกจากลูกจ้างระดับปฏิบัติการหรือปฏิบัติงานในการดูแลความปลอดภัยในการทำงานของสถานประกอบกิจการร่วมกับนายจ้าง ตามประกาศกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เรื่อง คณะกรรมการความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2538 ได้รับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานกำหนด (30 ชั่วโมง) และแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานเป็น จป. ระดับพื้นฐานของสถานประกอบกิจการ ประเภทที่สอง จป. เทคนิคขั้นสูง หรือ จป. วิชาชีพ (safety officers) ในสถานประกอบกิจการที่มีจำนวนพนักงานตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป ตามกฎกระทรวง กำหนดมาตรฐานในการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2549[5] หรือบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจหรือแต่งตั้งโดยผู้มีอำนาจตัดสินใจในระดับสูงกว่าหัวหน้างาน (supervisor) อาทิ เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับหัวหน้างานซึ่งปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยในการทำงานอื่นตามที่เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับบริหารมอบหมาย ในที่นี้ ผู้รับผิดชอบแผนความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการต้องร่วมดำเนินการจัดทำแผน COVID-19 SP วิเคราะห์ประเมินความเสี่ยงของโควิด 19 รวมถึงระบุจำแนกกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถลดความเสี่ยงทั้งในการติดเชื้อและการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ของลูกจ้างที่ปฏิบัติงานภายในหรือภายนอกสถานประกอบกิจการ

2. ผู้แทนคณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานของสถานประกอบกิจการ (designated representative)

กฎกระทรวงแรงงาน เรื่อง กำหนดมาตรฐานในการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2549[5] ได้กำหนดให้สถานประกอบกิจการที่มีจำนวนพนักงานตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป ต้องมี คปอ. โดยมีสัดส่วนจำนวนกรรมการตามจำนวนลูกจ้างของสถานประกอบกิจการซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วนในองค์กร ไม่ว่าจะเป็นนายจ้างหรือผู้แทนนายจ้างระดับบริหาร ผู้แทนนายจ้างระดับบัญชา ผู้แทนลูกจ้าง และ จป. (จป. เทคนิคขั้นสูง หรือ จป. วิชาชีพ) เพื่อร่วมมือดำเนินงานด้านความปลอดภัยโดยมีหน้าที่พิจารณานโยบายและแผนงานด้านความปลอดภัยในการทำงาน รายงานและเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน คปอ. ควรต้องแต่งตั้งกรรมการ คปอ. เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้แทน คปอ.ในการกำกับดูแลแผน COVID-19 SP ในสถานประกอบกิจการ ดังนี้

2.1 ควบคุมกำกับดูแลการบริหารจัดการของผู้รับผิดชอบ COVID-19 SP และสนับสนุนการดำเนินการมาตรการป้องกันโรคต่างๆ ที่ทางราชการกำหนด รวมทั้งการดำเนินมาตรการตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่อที่ผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะ

2.2 ประเมินสถานการณ์โรคโควิด 19 และพื้นที่เสี่ยงโดยใช้ข้อมูลจากศูนย์ข้อมูล COVID-19[8] เพื่อจัดทำแผน COVID-19 และคู่มือหรือแนวปฏิบัติที่ดีของไซต์งานหรือสำนักงาน นำแผน COVID-19 และคู่มือหรือแนวปฏิบัติไปสู่การปฏิบัติ และติดตามการปฏิบัติตนของลูกจ้างตามคู่มือหรือแนวปฏิบัติที่กำหนด อาทิ จัดทำคู่มือการดำเนินมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 สำหรับพื้นที่ทางกายภาพของโรงงาน อาคาร เช่น การเว้นระยะห่าง การกำจัดพื้นที่หรือบริเวณใช้สอย การทำความสะอาดพื้น และการระบายอากาศในพื้นที่สำนักงาน หรือพื้นที่ของโรงงาน หรืออาคารที่บุคคลเข้าใช้สอยได้หรือภายในขอบเขตของผนังของโรงงานหรืออาคารรวมทั้งเฉลียงหรือระเบียงด้วย จัดทำคู่มือการล้างมือ (hand hygiene) เช่น การล้างมือทั่วไป (hand washing) ด้วยสบู่หรือสบู่เหลว การทำความสะอาดมือ

(hand sanitization) ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ Chlorhexidine 4% หรือน้ำยาแอลกอฮอล์หรือแอลกอฮอล์เจลความเข้มข้นไม่น้อยกว่า 60-70% จัดทำคู่มือการใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (personal protection equipment-PPE) หรือการสวมหน้ากากอนามัย รวมถึงจัดทำแนวปฏิบัติของในไซต์งานหรือสำนักงาน การทำงานทางไกล (telework/remote working) หรือการทำงานจากที่บ้าน (work from home หรือ WFH) ตามที่ทางราชการกำหนดหรือผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะ

2.3 ตรวจคัดกรองโรคโควิด 19 ให้แก่ลูกจ้างในสถานประกอบกิจการ ซึ่งกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อแนวปฏิบัติที่ดีของไซต์งานหรือสำนักงาน

2.4 ประเมินประสิทธิผลของการดำเนินแผน COVID-19 SP โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมและการสำรวจไซต์งาน (jobsite survey and behavior observations หรือ JSO) หรือการบันทึกโดยกล้องวีดีโอ หรือการประชุมหารือกับหัวหน้าไซต์งานและลูกจ้าง เพื่อใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลนำเข้าในการปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อมในการทำงานหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของลูกจ้างให้ปฏิบัติตนตามมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ที่สถานประกอบกิจการกำหนด ซึ่งกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อแนวปฏิบัติที่ดีของไซต์งานหรือสำนักงาน

2.5 จัดการอบรมและการสื่อสารความเสี่ยงให้แก่ลูกจ้างในสถานประกอบกิจการที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ที่สถานประกอบการกิจการกำหนด เพื่อเสนอต่อผู้มีส่วนได้เสียของโครงการ (project stakeholders) และ/หรือ คปอ.

2.6 ดำเนินการอย่างเหมาะสมทันทีเมื่อได้รับการรายงานการไม่ปฏิบัติตาม COVID-19 SP พิจารณาทบทวนแผน COVID-19 SP หรือที่ปรับเปลี่ยน แก้ไขเพิ่มเติมเท่าที่จำเป็น รวมถึงคู่มือและแนวทางปฏิบัติต่างๆ

กรณีสถานประกอบกิจการที่มีจำนวนพนักงานไม่เกิน 50 คน จป. เทคนิค หรือบุคคลที่ปฏิบัติงานด้านความปลอดภัยในการทำงานอื่นตามที่นายจ้างมอบหมายดำเนินการร่วมกับนายจ้างในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยโรคโควิด 19 และเป็นผู้แทนนายจ้างกำกับดูแลแผนความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการ

3. ความรับผิดชอบส่วนบุคคล (personal responsibilities)

แนวปฏิบัติที่ดีสำหรับความรับผิดชอบส่วนบุคคล ได้แก่ การฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 การปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดตามคู่มือหรือแนวปฏิบัติของการดำเนินมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ที่สถานประกอบการกิจการกำหนด การตรวจสุขภาพประจำวันด้วยการประเมินตนเอง แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยไม่มีบทกฎหมายหลักๆ ที่กำหนดให้นายจ้างสามารถออกมาตรการการบังคับฉีดวัคซีนให้แก่ลูกจ้างไม่ว่าจะเป็นบทกฎหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541[17] และพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558[18] หากแต่พิจารณาข้อกำหนดที่ออกตามมาตรการ 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548[3] การออกมาตรการหรือการออกคำสั่งบังคับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 ให้แก่ลูกจ้างอาจเข้าข่ายเป็น "คำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย" ซึ่งมีเหตุอันสมควรเพื่อทำให้เกิดภูมิคุ้มกันหมู่ป้องกันการติดเชื้อ และป้องกันการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ซึ่งอาจเกิดขึ้นในสภาพการทำงานหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานของลูกจ้างในสถานประกอบกิจการต่างๆ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ อาทิ ประเภทกิจการที่ลูกจ้างจำเป็นต้องปฏิบัติงานในสถานประกอบกิจการหรือสำนักงานของโรงงานหรือบริษัท ไม่สามารถทำงานในรูปแบบ telework/remote working ได้ หรือประเภทกิจการที่ลูกจ้างจำเป็นต้องพบปะ ติดต่อ หรือให้บริการลูกค้า (customers) หรือผู้เข้าชมกิจการ (visitors) เป็นจำนวนมาก

โดยหลักการทั่วไปแล้ว บุคคลที่เข้าใช้สอยภายในโรงงานหรืออาคารของสถานประกอบกิจการควรได้รับการคัดกรองโรคโควิด 19 และโดยเฉพาะ

อย่างยิ่งการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 เนื่องจากลูกจ้างที่ได้รับการฉีดวัคซีนครบโดส (fully vaccinated) สามารถเข้าปฏิบัติหรือทำงานเกือบทุกกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกพื้นที่โรงงานหรืออาคาร โดยปราศจากการสวมหน้ากากอนามัยหรือเว้นระยะห่าง 1-2 เมตร หรือเดินทางเข้าปฏิบัติหรือทำงานในโรงงานหรืออาคารโดยรถโดยสารรับส่ง รถโดยสารสาธารณะ หรือรถยนต์ส่วนบุคคล กรณีลูกจ้างที่ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนครบโดส (not fully vaccinated) ที่จำเป็นต้องเข้าปฏิบัติหรือทำงานทั้งภายในและภายนอกพื้นที่โรงงานหรืออาคาร ก็จำเป็นต้องสวมใส่หน้ากากอนามัยอยู่ตลอดเวลาในขณะที่เดินทางเข้าปฏิบัติหรือทำงานในโรงงานหรืออาคารโดยรถโดยสารรับส่ง รถโดยสารสาธารณะ หรือรถยนต์ส่วนบุคคล รวมถึงการเว้นระยะห่าง 1-2 เมตร และการล้างมือหรือการทำความสะอาดมือ ในช่วงระหว่างการทำงานทางไกลหรือ Work from Home (WFH) หรือการปฏิบัติหรือการทำงานในสถานประกอบกิจการในขณะที่เกิดการระบาดของโรคโควิด 19 ในชุมชนนั้น

4. แนวปฏิบัติของไซต์งานหรือสำนักงาน (jobsite/office practices)

ในปัจจุบัน กระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สมาคมส่งเสริมความปลอดภัยและอนามัยในการทำงาน และมหาวิทยาลัย ยังไม่มีแนวทางร่วมในการกำหนดมาตราฐานของการดำเนินมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ขั้นสูงสุด ในที่นี้ แนวปฏิบัติของไซต์งานหรือสำนักงาน หมายถึง แนวปฏิบัติที่ดีที่เขียนขึ้นเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการควบคุมการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการ โดยระบุการดำเนินการมาตรการความปลอดภัยต่าง ๆ ตามระดับของความเสี่ยงของการติดเชื้อหรือการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติหรือสภาพการทำงานหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานของลูกจ้างที่ไม่ปลอดภัย ประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการ คือ การดำเนินการร่วมกันของคปอ. และ จป. ระดับต่าง ๆ ในการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีของไซต์งานหรือสำนักงานและการอบรมลูกจ้างอย่างเหมาะสม ทันสถานการณ์เพื่อให้ลูกจ้างสามารถปฏิบัติตนเองตามแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อลดความเสี่ยงของการดำเนินกิจการของสถานประกอบกิจการ[16,19] มาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ได้แก่

(1) มาตรการเฝ้าระวังการติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ควรเน้นการดำเนินการคัดกรองโรคโควิด 19 ซึ่งสามารถดำเนินการ ดังนี้ 1) การประเมินสุขภาพตนเองประจำวันของลูกจ้าง (daily health self-assessment) โดยใช้คำถามคัดกรองอาการสงสัยและอาการไข้เฉียบพลันโรคโควิด 19 (screening questions) ลูกจ้างที่มีอาการป่วยสงสัยที่เข้าเกณฑ์สอบสวนโรค (patient under investigation หรือ PUI) ได้แก่ ไข้ ปวดศีรษะ มีน้ำมูก ไอ/ไอแห้ง เจ็บคอ เหนื่อยล้า ปวดกล้ามเนื้อตามลำตัว หรือหายใจเหนื่อย/ขัด ควรจำเป็นต้องรายงานอาการสงสัยประจำวันให้ จป. หรือพยาบาลอาชีวอนามัยประจำโรงงานทราบทันที และ/หรือได้รับการวินิจฉัยโรคโควิด 19 ด้วยการตรวจคัดกรองการติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ด้วยชุดตรวจ antigen test kit (ATK) หรือเข้าพบแพทย์ทันที กรณีลูกจ้างที่รายงานอาการไข้เฉียบพลัน (emergency warning signs) ของโรคโควิด 19 ได้แก่ หายใจลำบาก เจ็บทรวงอกอย่างต่อเนื่องหรือมีแรงกดในทรวงอก ไม่มีเรียวแรงในการเดิน ลุกนั่ง/ยืน ตัวซีด ควรจำเป็นต้องพบแพทย์ในสถานพยาบาลทันทีเพื่อวินิจฉัยโรคและรักษาโรคโควิด 19 และ 2) การตรวจคัดกรองการติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ด้วยชุดตรวจ ATK ลูกจ้างที่ปฏิบัติหรือทำงานในไซต์งานหรือสำนักงานซึ่งมีอาการป่วยสงสัย หรือลูกจ้างที่ปฏิบัติหรือทำงานนอกไซต์งานหรือสำนักงานซึ่งมีความเสี่ยงต่อการสัมผัสผู้ติดเชื้อไวรัสโควิดในชุมชน ควรต้องตรวจ ATK ทุกราย กรณีสถานประกอบกิจการที่มีลูกจ้างในไซต์งานต่าง ๆ จำนวนมาก และพบลูกจ้างที่มีอาการป่วยสงสัยหรือผลให้บวกด้วยชุดตรวจ ATK ควรดำเนินการตรวจคัดกรองการติดเชื้อทุกรายในกลุ่มเสี่ยงสัมผัสสูง หรือดำเนินการสุ่มตรวจ ATK ตามระดับความเสี่ยง[16,19]

(2) มาตรการการดูแลสุขภาพอนามัยของลูกจ้าง ลูกจ้างที่ปฏิบัติหรือทำงานในทุกไซต์งานและสำนักงาน ต้องปฏิบัติตนตามมาตรการ DMHTTA อย่างเคร่งครัด ซึ่งประกอบด้วย การเว้นระยะห่างอย่างน้อย 1- 2 เมตร (distancing) การสวมหน้ากากอนามัย (mask wearing) การล้างมือ (hand washing) การวัดอุณหภูมิ (temperature measuring) การตรวจการติดเชื้อไวรัสโควิด 19 (testing) กรณีผู้ปฏิบัติงานมีอุณหภูมิสูงกว่า 37.5 องศาเซลเซียส และมีอาการป่วยสงสัยที่เข้าเกณฑ์นิยามที่ต้องสอบสวนโรค (patients under investigation หรือ PUI) และการใช้แอพพลิเคชั่น (application) "ไทยชนะ" หรือ "หมอชนะ"[20] สำหรับการรณรงค์ความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการ ลูกจ้างทุกคนต้องปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดตามมาตรการป้องกันโควิด 19 ได้แก่ การเว้นระยะห่างอย่างน้อย 1- 2 เมตร การสวมหน้ากากอนามัย และการล้างมือ

(3) มาตรการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ปลอดภัย ดำเนินการจัดพื้นที่ทางกายภาพของโรงงาน อาคารหรือสำนักงานให้มีการระบายอากาศ (ventilation) ระบบปรับอากาศที่เหมาะสม หรือการใช้เทคโนโลยีการกรองอากาศด้วยแผ่นกรองอากาศในการดักจับอนุภาคขนาดเฉพาะโดยอาศัยหลักการรายงานประสิทธิภาพขั้นต่ำ (Minimum Efficiency Reporting Value หรือ MERV)[20] การจำกัดพื้นที่หรือบริเวณใช้สอย การเว้นระยะห่าง (หรือการติดเทปสัญลักษณ์เพื่อระบุตำแหน่งระยะห่าง) การใช้ฉากกั้นกระจก/พลาสติกใส หรือสิ่งกีดขวางอื่น ๆ เพื่อลดการสัมผัสระหว่างบุคคล เช่น แผนกต้อนรับ จุดรับเอกสาร ห้องทำงาน ห้องประชุม หรือห้องอาหารหรือโรงอาหาร การทำความสะอาดพื้น เช่น การทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรคอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง โดยเฉพาะพื้นผิวที่มีการสัมผัสบ่อย[21]

(4) มาตรการจัดระบบการทำงาน ดำเนินการปรับรูปแบบการทำงานทางไกลหรือ WFH การปรับช่วงเวลาทำงาน เช่น หมุนเวียนหรือเลื่อนกะการทำงาน เพื่อจำกัดจำนวนพนักงานในช่วงเวลาเดียวกัน การจัดประชุมทางไกลหรือการประชุมออนไลน์ การปรับระบบการให้บริการบางอย่าง เช่น สถานพยาบาลปรับรูปแบบการให้บริการตรวจ ATK หรือ RT-PCR โดยไม่ต้องลงจากรถ (drive-through service)

(5) มาตรการความปลอดภัยสำหรับองค์กร (COVID free setting)[22] ประกอบด้วยมาตรการความปลอดภัย 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสิ่งแวดล้อมปลอดภัย (COVID free environment) ได้แก่ การทำความสะอาดจุดสัมผัสร่วม การเว้นระยะห่าง ห้ามการรวมตัวกันจุดใดจุดหนึ่ง และระบบระบายอากาศ (2) ด้านพนักงานปลอดภัย (COVID free personnel) ได้แก่ มีภูมิคุ้มกัน โดยพนักงานทุกคนฉีดวัคซีนครบโดส หรือเคยมีประวัติการติดเชื้อโควิดมาก่อนอยู่ในช่วง 1-3 เดือน และให้คัดกรองความเสี่ยงพนักงานทุกวันด้วยระบบไทยเซฟไทย รวมถึงจัดหา ATK ให้พนักงานตรวจทุก ๆ 7 วัน และปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการติดเชื้อแบบครอบจักรวาล UP-DMHTA และ (3) ด้านผู้ใช้บริการปลอดภัย (COVID free customer) ให้คัดกรองความเสี่ยงก่อนเข้ารับบริการด้วยแพลตฟอร์ม "ไทยเซฟไทย" หรือแอปพลิเคชันอื่นที่ทางราชการกำหนด หากจะใช้บริการในกิจการเสี่ยง ต้องแสดงหลักฐานการฉีดวัคซีนครบโดสหรือประวัติการติดเชื้อมาก่อนในช่วง 1-3 เดือน หรือตรวจ ATK ผลเป็นลบ ระยะเวลาไม่เกิน 7 วัน และผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามมาตรการหรือข้อกำหนดของจังหวัด

5. การจัดการลูกจ้างที่มีอาการเจ็บป่วย (Management of sick employees)

จากแนวปฏิบัติของไซต์งานหรือสำนักงานที่เกี่ยวกับการดำเนินมาตรการเฝ้าระวังการติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่กล่าวไว้ข้างต้น ลูกจ้างทุกคนที่มีอาการป่วยสงสัย (PUI) ที่ทำงานทางไกลหรือเข้าปฏิบัติหรือทำงานในไซต์งานหรือสำนักงานของสถานประกอบกิจการต้องรายงานการประเมินสุขภาพตนเองประจำวันต่อ จป. คปอ. หรือนายจ้าง เพื่อดำเนินการตรวจวินิจฉัยโรคโควิด 19 ด้วยชุดทดสอบ ATK และ/หรือ RT-PCR อย่างเหมาะสม ทันท่วงที ณ สถานพยาบาลของรัฐหรือเอกชนที่มีมาตรฐานรองรับการบริการตรวจวินิจฉัยโรค

โควิด 19 หรือมาตรฐานรองรับการดูแลผู้ป่วย

กรณีผลการตรวจ ATK ให้ผลลบ แต่มีอาการป่วยสงสัยที่เข้าเกณฑ์ PUI จป. หรือ คปอ. หรือนายจ้างต้องดำเนินการส่งตัวลูกจ้างไปยังสถานพยาบาลผู้ป่วยเฉพาะกิจ (hospitel) ซึ่งเป็นพื้นที่เฝ้าระวังอาการที่ให้การบริการดูแลลูกจ้างที่มีอาการป่วยสงสัยในระยะเวลา 10-14 วัน กรณีผลการตรวจ ATK ให้ผลบวก และผลการตรวจยืนยันการติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ด้วยวิธี RT-PCR ทันที จป.หรือ คปอ. หรือนายจ้างต้องดำเนินการส่งตัวลูกจ้างที่ได้รับการยืนยันการติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ไปยังสถานพยาบาลผู้ป่วยเฉพาะกิจที่ให้บริการการดูแลรักษาตามสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างที่มีอาการป่วยไม่รุนแรง หรือสถานพยาบาลที่ให้บริการการดูแลรักษาตามสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างที่มีอาการป่วยรุนแรง ดำเนินการประสานหน่วยงานภายในสถานประกอบกิจการเพื่อลาป่วย (work leave) ให้แก่ลูกจ้าง รวมถึงหน่วยงานภายนอกเพื่อดำเนินการดูแลสิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาลของลูกจ้างในด้านการประกันสุขภาพ (health insurance) และสวัสดิการแรงงาน (labor welfare) และต้องดำเนินการประสานหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ทันทีเพื่อร่วมดำเนินการสอบสวนโรคหรือการยับยั้งการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 หรือการควบคุมการระบาดในสถานประกอบกิจการ

6. การอบรมและการนำแผนสู่ปฏิบัติ

ลูกจ้างทุกคนในสถานประกอบกิจการ ไม่ว่าลูกจ้างนั้นจะทำงานทางไกลหรือเข้าปฏิบัติหรือทำงานในไซต์งานต่าง ๆ หรือสำนักงานต่าง ๆ ของสถานประกอบกิจการ จำเป็นต้องเข้ารับการอบรมหรือได้รับการแนะนำเพื่อทำความเข้าใจรายละเอียดและขั้นตอนต่าง ๆ ของแผน COVID-19 SP ผู้รับผิดชอบแผน COVID-19 SP จะต้องสื่อสารและดำเนินการร่วมกับผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของแผน COVID-19 SP หรือที่เรียกว่า subcontractors สำหรับการอบรมวิทยากรมืออาชีพ (training of trainers) หรือการฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน (on-the-job training) เกี่ยวกับการบริหารจัดการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในระดับจป. ระดับหัวหน้างาน และระดับบริหาร นายจ้างหรือคปอ.ของสถานประกอบกิจการควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในระดับจังหวัด หรือระดับเขต หรือสถาบันที่จัดการอบรมตามที่กระทรวงแรงงานกำหนด หรือมหาวิทยาลัย

จากที่กล่าวไว้ก่อนหน้านี้สำหรับหัวข้อแนวทางปฏิบัติของไซต์งานและสำนักงาน แนวทางการคัดกรองโรคโดยใช้การประเมินสุขภาพตนเองประจำวันของลูกจ้าง ควรดำเนินการปรับความถี่ของการประเมินตนเองประจำวันและการรายงานสถานะสุขภาพให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 หรือระดับพื้นที่เสี่ยงที่ศบค.หรือคณะกรรมการโรคติดต่อประจำจังหวัดกำหนด แนวทางการทบทวนคู่มือหรือแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยโรคโควิด 19 ก็ควรดำเนินการประชุมร่วมผู้แทน คปอ. จป. และผู้รับผิดชอบแผนฯ เพื่อปรับวงรอบของการทบทวนคู่มือหรือแนวปฏิบัติให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 หรือระดับพื้นที่เสี่ยง กำหนดตำแหน่งและบริเวณของพื้นที่เป้าหมายของการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ (project/activity site) ที่จะดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับมาตรการความปลอดภัยโรคโควิดขั้นสูงสูดในไซต์งานหรือสำนักงาน เพิ่มวิธีการและช่องทางในการสื่อสารความเสี่ยงให้แก่ลูกจ้างโดยใช้สื่อและช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทุกช่องทาง เพิ่มวิธีการและช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลที่ใช้ในการรณรงค์ความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในทุกไซต์งานและสำนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ปิดในบริเวณโรงงานและอาคารที่อากาศถ่ายเทไม่สะดวก รวมถึงยานพาหนะที่ใช้ในการรับส่งลูกจ้าง ขนส่งสินค้า และพื้นที่ที่มีคนจำนวนมากชุมนุมหรือเข้าใช้สอย เช่น โรงอาหาร โรงยิม

7. การสื่อสารและข้อมูลที่ใช้ในการรณรงค์ความปลอดภัยโรคโควิด 19

คปอ. จป.และผู้เกี่ยวข้องสถานประกอบกิจการทุกแห่งควรร่วมดำเนินการรณรงค์ความปลอดภัยโรคโควิด 19 เพื่อป้องกันการติดเชื้อและยับยั้งการแพร่เชื้อ

ไวรัสโควิด 19 และต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงว่า การฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 ไม่ใช่เป็นมาตรการหลักเพียงอย่างเดียวที่จะยับยั้งการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการและชุมชนได้ เราจำเป็นต้องดำเนินมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ขั้นสูงสุดสำหรับลูกจ้างในสถานประกอบกิจการ ได้แก่ การฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 การคัดกรองโรค การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือ การเว้นระยะห่าง 1-2 เมตร และการหลีกเลี่ยงฝูงชนหรือชุมนุม ดังนั้น การรณรงค์ความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการต้องดำเนินการอย่างเข้มแข็ง ต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกไซต์งานและสำนักงาน เพื่อกระตุ้นให้ลูกจ้างทุกคนได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 ครบโดสตามที่ทางราชการกำหนด และสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ลูกจ้างในการปฏิบัติหรือทำงานในสภาพแวดล้อมของการทำงานที่ปลอดโรคโควิด 19 โดยใช้มาตรการ DMH ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินกิจการต่าง ๆ สามารถผ่านสถานการณ์การระบาดทั่วโลกของโรคโควิด 19 ไปได้ด้วยดี รูปแบบและแนวทางการรณรงค์ความปลอดภัยโรคโควิด 19 สามารถดำเนินการดังนี้

(1) จัดทำวีดิโอคลิปเพื่อสื่อสารให้เกิดความรู้ความเข้าใจ การรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรค การปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดี และการเพิ่มความตระหนักให้แก่ลูกจ้าง ในเรื่องเหตุผลความจำเป็นเร่งด่วนว่าทำไมลูกจ้างจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินวิธีการหรือมาตรการเพื่อป้องกันการติดเชื้อและยับยั้งการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ในสถานประกอบกิจการ

(2) จัดทำเอกสารชี้แจงข้อมูลการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 ให้แก่ลูกจ้าง โดยใช้สื่อที่เหมาะสม ได้แก่ เอกสารชี้แจง หรือเอกสารคำถามคำตอบที่พบบ่อย (FAQs) หรืออินโฟกราฟิกส์ (infographic) ซึ่งควรครอบคลุมประเด็นสำคัญ อาทิ ชนิดและคุณสมบัติของวัคซีนต่าง ๆ ได้แก่ mRNA vaccines, viral vector vaccines และ attenuated vaccines[23] ความปลอดภัยของวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 (safety of COVID-19 vaccines) ผลข้างเคียงหลังจากการฉีดวัคซีน (side effects) การรับรู้ความเสี่ยงของการฉีดวัคซีนและไม่ฉีดวัคซีน และข้อแนะนำสำหรับลูกจ้างที่ได้รับการฉีดวัคซีนครบโดสและไม่ครบโดส

(3) จัดทำโปสเตอร์และอินโฟกราฟิกส์เพื่อสื่อสารให้ลูกจ้างตระหนักรู้ในเรื่องการปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดต่อมาตรการป้องกันโควิด 19 สำหรับการรณรงค์ความปลอดภัยโรคโควิด 19 ในทุกไซต์งานและสำนักงาน ได้แก่ การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือ การเว้นระยะห่าง 1-2 เมตร

สรุป

การประยุกต์แผนความปลอดภัยโรคโควิด 19 (COVID-19 SP) ไปใช้หรือนำไปปฏิบัติในสถานประกอบกิจการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรต้องกล่าวถึงมาตรการ และขั้นตอนหรือวิธีดำเนินการต่าง ๆ ตามแผนกำหนด เพื่อลดหรือยับยั้งการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 และลดความเสี่ยงของการเกิดอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นในขณะที่ลูกจ้างปฏิบัติหรือทำงานในสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ไม่ปลอดภัยจากการสัมผัสผู้ป่วยโรคโควิด 19 ควรเน้นการดำเนินมาตรการความปลอดภัยโรคโควิด 19 ได้แก่ การฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด 19 การคัดกรองโรค การเว้นระยะห่าง การล้างมือ การสวมใส่หน้ากากอนามัย การจัดสภาพแวดล้อมการทำงาน การทำความสะอาดและการฆ่าเชื้อโรคตามพื้นผิวและสิ่งของ การสวมใส่ PPE และการหลีกเลี่ยงการชุมนุมหรือการทำกิจกรรมกลุ่มของผู้คนจำนวนมาก ควรปรับแก้ไขและทบทวนแนวปฏิบัติของไซต์งานหรือสำนักงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 และมาตรการป้องกันโรคโควิด 19 ที่ทางราชการหรือผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่กำหนดเป็นการเฉพาะ และควรเผยแพร่ สื่อสารให้ลูกจ้างในทุกไซต์งานและสำนักงานให้เกิดความตระหนักรู้ถึงวิธีปฏิบัติตนตามมาตรการแผนความปลอดภัยโรคโควิด 19 สถานประกอบกิจการควรดำเนินการจัดทำแผนความปลอดภัยโรคโควิด 19 (COVID-19 SP) ซึ่งมีองค์ประกอบ และกำหนดมาตรการที่มีรายละเอียดเพื่อลด

หรือยับยั้งการแพร่เชื้อไวรัสโควิด 19 ที่แตกต่างไปจากการจัดทำแผนตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉิน (emergency response plan) และแผนดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง (business continuity plan หรือ BCP) แต่สามารถดำเนินการให้สอดคล้องกันกับแผนอื่นในสถานประกอบการได้

เอกสารอ้างอิง

1. National Statistic office (TH). Survey of Establishments on the Impact of the COVID-19 Situation [Internet]. [cited 2022 Apr 10]. Available from: http://ittdashboard.nso.go.th/covid19survey.php (in Thai)
2. Declaration of an Emergency Situation pursuant to the Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situations, B.E. 2548 (2005). Royal Thai Government Gazette. Rule No. 137. Session no. 24 kor. Pages 1-2. (2020 March 25). (in Thai)
3. Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situations, B.E. 2548 (2005). Royal Thai Government Gazette. Rule No. 122. Session no. 58 kor. Pages 1-9. (2005 July 16). (in Thai)
4. Tourism Authority of Thailand. Amazing Thailand Safety and Health Administration [Internet]. [cited 2021 Nov 4]. Available from: https://www.thailandsha.com/index (in Thai)
5. Ministerial Regulation of the Standard of Occupational safety, Health and Environment (B.E. 2549). Royal Thai Government Gazette. Rule No. 123. Session no. 64 kor 21. Pages 4-20. (2006 June 21). (in Thai)
6. Occupational Safety, Health and Environment Act, B.E.2554. Royal Thai Government Gazette. Rule No. 128. Session no. 4 kor. Pages 4-25. (2011 January 17). (in Thai)
7. Notification of the Ministry of Labour and Welfare Re: Work Safety of Employees. Royal Thai Government Gazette. Rule No. 114. Session no. 28 gor. Pages 30-40. (1997 April 8) (in Thai)
8. Centre for COVID-19 Situation Administration. COVID Information Center [Internet]. [cited 2021 Nov 4]. Available from: https://facebook.com/informationcovid19/ (in Thai)
9. Matrajt L, Leung T. Evaluating the effectiveness of social distancing interventions to delay or flatten the epidemic curve of coronavirus disease. Emerging Infectious Diseases. 2020;26(8): 1740-8. doi:10.3201/eid2608.201093.
10. Centers for Disease Control and Prevention, USA. Guidance for wearing masks: Help slow the spread of COVID-19 [Internet]. [cited 2021 Nov 4]. Available from: https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevent-getting-sick/cloth-face-cover-guidance.html
11. Kai D, Goldstein GP, Morgunov A, Nangalia V, Rotkirch A. Universal masking is urgent in the COVID-19 pandemic: SEIR and agent based models, empirical validation, policy recommendations. arXiv:2004.13553 [physics.soc-ph]. doi:10.13140/RG.2.2.21662.08001.
12. Centers for Disease Control and Prevention, USA. Handwashing in community settings [Internet]. [cited 2021 Nov 4]. Available from: https://www.cdc.gov/handwashing/when-how-handwashing.html
13. Tadtong P, Kasemsook A, Prajongsan P. Representative of in-between space upfront row houses: case study Phraeng Phuthon. Veridian E-journal Humanity, Social Sciences and Arts Silapakorn University. 2018;11(2):2232-50. (in Thai)

14. Teslya A, Pham TM, Godijk NG, Kretzschmar ME, Bootsma MCJ, Rozhnova G. Impact of self-imposed prevention measures and short-term government-imposed social distancing on mitigating and delaying a COVID-19 epidemic: A modelling study. PLoS Med. 2020;17(7) :e1003166.
15. Department of Health, Ministry of Public Health (TH). Manual of Public Health Practices in Preventing the Spread of COVID-19. Nonthaburi: Department of Health; 2021. pp. 1-53. (in Thai)
16. The Federation of Thai Industries. Approaches to COVID-19 Situation Response and Measures for Business Continuity for Industries. 2020; pp. 1-83. (in Thai)
17. Labour Protection Act, B.E. 2541 (1998). Royal Thai Government Gazette. Rule No. 115. Session no. 8 kor. Pages 1-44. (1998 February 20). (in Thai)
18. Communicable Diseases Act, B.E. 2558 (2015). Royal Thai Government Gazette. Rule No. 132. Session no. 86 kor. Pages 26-44. (2015 September 8). (in Thai)
19. Department of Disease Control, Ministry of Public Health (TH). Manual of Preventive and Control Measures in Specific area (Bubble and Seal) for Workplace. 2021 [Internet]. [cited 2021 Dec 3]. Available from: https://ddc.moph.go.th/uploads/publish/1183620211001030623.pdf (in Thai)
20. United States Department of Labor. Protecting Workers: Guidance on Mitigating and Preventing the Spread of COVID-19 in the Workplace [Internet]. [cited 2021 Dec 3]. Available from: https://www.osha.gov/coronavirus/safework#executive-summary
21. World Health Organization. Cleaning and disinfection of environmental surfaces in the context of COVID-19 (16 May 2020) [Internet]. [cited 2021 Dec 5]. Available from: https://www.who.int/publications/i/item/cleaning-and-disinfection-of-environmental-surfaces-in-the-context-of-covid-19
22. Department of Health, Ministry of Public Health (TH). Safety Measures for Organization (Covid Free Setting) (31 August 2021) [Internet]. [cited 2021 Dec 5]. Available from: https://covid19.anamai.moph.go.th/web-upload/2xdccaaf3d7f6ae30ba6ae1459eaf3dd66/m_document/6740/35249/file_download/a8e02d5bcff95d75a4a9b96041aeaf0a.pdf (in Thai)
23. World Health Organization. The different types of COVID-19 vaccines [Internet]. [cited 2021 Dec 2]. Available from: https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/the-race-for-a-covid-19-vaccine-explained